

3. Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність службових осіб за участь у злочинах, передбачених ст. 255, 2583, 260 Кримінального кодексу України. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 9 груд. 2016 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 146–151.

4. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 552 с.

Гвоздецький Віктор Демидович,
член президії Асоціації ветеранів
Міністерства внутрішніх справ
України, доктор юридичних наук,
професор

КОРУПЦІЯ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СТАНУ СУСПІЛЬНОГО ОРГАНІЗМУ В УКРАЇНІ

Зазначу: корупція є відображення стану суспільного організму. А тому її визначення як «параметра», що засвідчує рівень розбалансування соціального механізму, у своїй основі, має реальний ґрунт, хоч і не розкриває абсолютно всіх факторів існування цього негативного явища.

На мій погляд суспільна небезпека корупції полягає в тому, що вона: призводить до гальмування та викривлення соціально-економічних реформ; поглиблює соціальну нерівність громадян; збільшує соціальну напругу в суспільстві; порушує принцип соціальної справедливості; ускладнює доступ громадян до соціальних фондів і перешкоджає користуванню ними, істотно звужуючи рівень соціального захисту; створює підґрунтя для викрадення цих фондів; нищить суспільні цінності; формує протиправний образ життя, укорінює одну з найгірших форм регламентації суспільних відносин; підриває авторитет держави; завдає шкоди утвердженню демократичних основ управління суспільством.

Корупція, спотворюючи суспільні відносини, порушує нормальний порядок речей у суспільстві, починаючи із порушення службового обов'язку і тягне за собою порушення інших суспільних відносин. Вона є одним із основних чинників роздвоєння суспільства, умовно кажучи, на офіційне і неофіційне.

Внаслідок корупції в рамках суспільства паралельно співіснують дві соціальні підсистеми: одна з них базується на правових та моральних засадах, інша – на використанні протиправних засобів. Що стосується корупції, то такими засобами є підкуп, зловживання службовим становищем, неправомірне надання (отримання) пільг і переваг, використання влади для незаконного заволодіння чужим майном тощо. Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення функціонують у неофіційній системі, в

якій панує своя система цінностей, свої цілі і засоби їх досягнення, де відносини між людьми складаються не за діючими законами держави, а як було модним ще донедавна – «за поняттями». Через протиправність своєї діяльності вони не можуть показати суспільству свої корумповані відносини, оскільки у такому разі має відбутися відповідна реакція правоохоронних органів на їх протиправні дії. Водночас суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення не можуть діяти без офіційної підсистеми. Для них вона є обов'язковою передумовою встановлення корумпованих відносин. Тобто, щоб зловживати владою їй потрібно мати, потрібно посідати відповідну посаду в органах державної влади, місцевого самоврядування, бути наділим певними повноваженнями, мати можливість їх офіційно використовувати. Отже офіційна підсистема є прикриттям неофіційної підсистеми. Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення для досягнення своїх протиправних цілей використовують надані законом повноваження, офіційний статус використовується ними для ухилення від передбаченої законом відповідальності. У такому разі корупцію можна визнати тінню легітимної влади, частину влади, уражену корупцією – тінню владою.

Повністю позбутися системи неофіційних, у тому числі корумпованих відносин не вдалося ще жодному суспільству. Протидія корупції має за мету локалізувати протиправні відносини, згорнути вплив неофіційної підсистеми на функціонування суспільства.

Оцінюючи ситуацію в Україні, маю зазначити, що співвідношення офіційної і неофіційної підсистем свідчить про надзвичайно небезпечну ситуацію, що склалася.

Прийняте Верховною Радою України 14 жовтня 2014 року антикорупційне законодавство значною мірою мало б сприяти ефективній протидії корупції в Україні. Безумовно, і адміністративне, і кримінальне законодавство потребує певного удосконалення з огляду на вимоги часу і значні масштаби корупції. Особливо хотів би звернути увагу на необхідності прийняття нормативного документу, який би регулював прояви лобізму, що, на жаль, не знайшло свого відображення у цьому законодавстві. Немає такого закону і досі.

Наголошу, що корупція в державі має чимало негативних наслідків в усіх сферах діяльності країни. Зокрема, очевидні політичні негативні наслідки. Вони виявляються в тому, що вона (корупція) безпосередньо впливає на формування владних інститутів, організацію діяльності та функціонування органів державної влади. Значною мірою визначає політичну і соціальну сутність влади. Впливає на визначення політики держави і прийняття конкретних політичних та інших рішень. Змінює сутність політичної влади, знижує рівень її легітимності як всередині держави, так і на міжнародній арені. Підриває політичну систему, дестабілізує її. Породжує відчуження влади і народу, знижує залежність держави від її громадян.

Підпорядковує державну владу приватним та корпоративним інтересам, у тому числі інтересам корумпованих угруповань і кланів.

Кілька слів про економічні наслідки корупції. Вони проявляються в тому, що вона (корупція) підриває економічну систему держави. Дискредитує економічні реформи. Порушує основні засади господарської діяльності. Перешкоджає надходженню внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Є причиною фінансових криз. Порушує конкурентні засади економіки, сприяє розвитку недобросовісної конкуренції. Сприяє монополізації економіки.

Перешкоджає розвитку ринкових відносин, передусім малого та середнього підприємництва. Сприяє криміналізації та тінізації доходів, легалізації доходів – одержаних незаконним шляхом. Призводить до необґрунтованого підвищення собівартості продукції. Викривляє принципи проведення приватизації. Скорочує надходження до бюджету. Ускладнює економічні відносини з іншими державами, міжнародними організаціями.

Важливо назвати правові наслідки корупції. Вони проявляються у порушенні правових принципів функціонування держави та її окремих інститутів – верховенство права, законності, невідворотності відповідальності тощо. У суттєвому обмеженні конституційних прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб. У грубому порушенні встановленого законом порядку здійснення повноважень посадовими особами і службовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування та прийнятті ними неправових, незаконних рішень. У поширенні серед громадян, у тому числі службовців публічної сфери управління, правового нігілізму. В зниженні рівня розвитку інституту правової держави. Корупція дискредитує право як універсальний регулятор суспільних відносин, перетворюючи його в засіб задоволення приватних та корпоративних інтересів.

Особливо хочу наголосити, що корупція змінює сутність правоохоронної діяльності відповідних правоохоронних органів, які у разі корумпування їхніх посадових осіб, перестають виконувати функцію охорони права і перетворюються в інструмент розправи над невинними особами або інструмент неправомірного задоволення особистих чи групових інтересів певних осіб, у тому числі самих посадових (службових) осіб правоохоронних органів.

Унаслідок корупційного впливу на суддів, в основу рішень по справах, що перебувають у їх провадженні, кладуться не передбачені законом підстави, які базуються не на обставинах справи, а зумовлені корупційними відносинами.

Як повідомляє Спеціалізована антикорупційна прокуратура у Facebook, 23 квітня 2018 року суддю Голосіївського райсуду Києва затримали під час отримання неправомірної вигоди. 24 квітня 2018 року судді повідомлено про підозру у вчиненні злочину,

кваліфікованого за ч.3 ст. 368 Кримінального кодексу України («Отримання неправомірної вигоди»).

Також про підозру повідомлено і його спілнику, яким виявився колишній суддя цього ж суду.

На мій погляд, приведені мною аргументи і факти підтверджують, що корупція є відображення стану суспільного організму в Україні і тому правоохоронним органам і нам з Вами, науковцям, необхідно враховувати при виконанні антикорупційного законодавства держави.

Гребенюк Максим Васильович,

керівник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ БОРЬБИ З КОРУПЦІЙНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Ефективне виявлення та запобігання корупції потребує належного законодавчого забезпечення, формування дієвої антикорупційної системи, належної реалізації державної антикорупційної політики, вжиття превентивних заходів щодо запобігання корупції в органах публічної влади. Динамічна розбудова такого механізму в Україні має відповідати міжнародним стандартам і передовій світовій практиці. Україна приєдналася до міжнародного антикорупційного руху, ратифікувавши низку міжнародно-правових документів і розробивши на їх основі національне антикорупційне законодавство.

Проте, цікавим у цій площині залишається досвід держав ЄС, які оголосили тотальну війну корупції, особливо серед чиновників та державних службовців. Перш за все, для євроспільноти важливим й актуальним є нормативно урегулювати стандарти поведінки державних службовців з метою запобігання виникненню корупційних ризиків. У країнах ЄС стандарти поведінки державних службовців містяться у спеціальних актах, які отримали загальну назву – Кодекси поведінки державних службовців.

Цікаво, що у Великобританії поведінка державних службовців регламентується Етичним кодексом державного службовця. Він, з одного боку, регламентує етику професійної діяльності службовців від надання послуг населенню до політичних консультацій міністрам, з іншого, – визнає взаємні обов'язки службовців і міністрів. Так, Етичний кодекс складається з двох частин: вимог до службової діяльності міністрів і вимог до решти службовців [1].